

kuitenkin saanut jokaisen aiheen osalta uudistetun muodon. Lopullisen teoksen kirjoittaja on tehnyt vasta vuonna 2016, jäätyään eläkkeelle varsinaisesta työstään Helsingin yliopiston amanuenssinä ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen murteiden kenttätutkijana.

Olisi kummallista, ellei teoksesta tulisi oppikirjaa tai oheislukemistoa lukioiden ja suomen kielen opiskelijoiden käyttöön. Saattaa ilmetä viiveitä, johtuen kirjan kevyehköstä, sanomalehtien yleisöosasto-kirjoituksille tyypillisestä nimestä, joka on otettu erään luvun erillisestä aiheesta. Uskon, että sisältö saa silti laajenevan huomion opiskelupiireissa ja johtaa lisääntyvään käyttöön.

Kielen muuttuminen on jatkuva prosessi. Monessako maassa lienee Suomea vastaavaa tutkimuskeskusta, joka niin monipuolisesti huoltaa ja hoitaa kehitystyötä? Jatkuvasti on silti kielen alueita, joissa

seuranta ei ehdi heti puuttua tärkeisiin ilmiöihin. Varsinkin tekninen kehitys näyttää tuovan kielenhuoltajille tehtäviä käsitteiden muuttamiseksi maan ihmisille ymmärrettävämpään muotoon. Käytännössä muutos hoidetaan monesti jättämällä sanarunkoon sanan alkuperäinen asu, johon lisätään "suomenno" kieleen sopivalla päätteellä – mikä sinänsä onkin asian ymmärtämiseksi helpoin ratkaisu.

Kielenhuolto on muutospainneiden, mutta myös yleismaailmallisten havaintojen rydyttämänä siirtynyt sallivammaksi, eri vaihtoehtoja hyväksyväksi, minkä kirjoittaja myös teoksessaan toteaa. Tämä on toisaalta mataloinut kielen käyttäjien ärsytyskynnystä, saaden aikaan purkauksia, kun mieli ei halua hyväksyä uusia, jo kerran opittujen ilmaisujen vaihtoehtoja.

On vielä erikseen mainittava – erityisesti opiskelijoita palveleva – kielenaineksina esitettyjen sanojen luettelo. Uskon

myös tavallisen harrastajan sitä runsaasti käyttävän, kun tekstissä tulee esiin selvitystä kaipaava käsite. Liite on myös tehnyt tarpeettomaksi tieteellisissä teoksissa käytetyt, aihe- ja ajatuskulkua katkovat alaviitteet ja lukeminen sujuu vaivattomammin.

Erkki Lyytikäinen toimitti yhdessä Jorma Rekusen ja Jaakko Yli-Paavolan kanssa 666-sivuisen Suomen murrekirjan. Hän päättää "Sanotaan tyyliin näin" teoksensa hieman arvoituksellisesti, jättäen huumoripitoisin sanakääntein lukijan miettimään, onko kirjoittajan tarkoituksena siirtyä omaehtoisista kielen ilmiöiden pyörittelyistä "eläkkeelle". Toivottavasti ei, sillä Lyytikäisen sananrieska sulaa jatkuvasti suusani muuta höystettä kaipaamatta, kun sitä pöytään kannetaan.

Esko Nieminen

Apu- ja leirikenttiä esittelyssä

Jukka Nisula: *Kauhavan apu- ja leirikentät 1930- ja 1940-luvuilla. Laajalahti-Mänkjärvi-Karvia-Siikakangas Ylivieska-Lestijärvi-Vaasa Lappajärvi-Vesivehmaa ilmiöistä.* Ketterät kirjat Oy, Karkkilan painopalvelu Oy 2017, 368 sivua. ISBN 978-952-7044-20-9.

Historioitsija Jukka Nisula on kirjoittanut kirjan Suomen sotahistorian mielenkiintoisesta aiheesta, Kauhavan lentokentän ja sen apu- ja leirikenttien toimineista liki kymmenestä kentästä. Kirja on poikkeuksellisesti kokoa A4 ja sen jäsentely on loogista ja selvää. Aiheen ja innoituksen Jukka Nisula on saanut Kokkolan lähellä sijainneen Laajalahden lentokentän tapahtumista, myös kuolemaan johtaneista tapahtumista harjoituslennoilla. Kirjan

kannessa on hieno kuva kaksitasoisen VL Tuisku TU-152:n noususta Laajalahden kentältä heinäkuussa 1943.

Kirjan kirjoittaminen on ollut valtava työ tausta-aineiston hankkimiseksi. Työ on vaatinut syventymistä lukuisiin eri arkistoihin ja siihen on kulunut kirjoittajan mukaan aikaa usea vuosikymmen.

Erytiskitoituksen ovat saaneet tunnettu panssarimies Esa Muikko sekä Siikakangas varikko-osaston päällikkö kapteeni Heikki Korpela. Lisäksi kirjassa on kiitoksen saaneina lukuisa joukko ihmisiä ja yhteisöjä. Kirja vie lukijan mukanaan, sillä se syvennyy historian kätkevien selvittämiseen mielenkiintoisesti, jos lukija on vain kiinnostunut ilmailumme alkuaikojen lentokoneista, lentokentistä ja niiden olosuhteista. Kirjassa on myös hyvin esillä valtionhallinnon jähkaileminen rahojen sijoittamisessa toimintaan, jonka syväl-

lisintä tarkoitusta ja merkitystä tuleviin tapahtumiin ei ymmärretä. Vaikka päätös on tehty maan hallitusta ja eduskuntaa myöten ei rakentamiseen löydy rahoja. Aina voidaan vedota rahojen puutteeseen.

Tämä tulee käytännössä esille joidenkin kenttien osalta, kun niitä alettiin rakentaa vasta talvisodan puhkeamisen jälkeen. Ilmeisesti tämä oli sitä ilmavoimien toimintaan kohdistunutta malli Kajanderia. Kentät olivat tärkeitä, sillä niiltä tapahtuvassa lentotoiminnassa koulutettiin pääosa sodan ajan lentäjistä.

Kirjan kerronta alkaa Kokkolan lähellä sijainneesta Laajalahden lentokentästä vuodesta 1930 aina 1960-luvun alkupuolelle asti. Kirjassa on hyvä valokuva nokalleen kellahtaneesta harjoitushävittäjästä 30.7.1930. Ohjaaja selvisi rytkästä ilman vammoja. Kentän merkitys Kauhavalle oli ilmeinen ja niin se pakkolunastettiin vuon-

na 1931 sotilaskentäksi. Kirjaa lukiessa ja kuvia katsellessa on hyvä muistaa, että kentillä oli nurmikkopäällysteet tai hiekkaiset kiitotiet. Päällystettyjen kenttien aika alkoi paljon myöhemmin suihkukoneiden aikakaudella.

Hyvä kuvitus

Kirjassa on kiitettävästi valokuvia kurseilla olleista henkilöistä, lentokoneista, lentokenttien rakenteista ja monista muista toimintaan liittyvistä asioista. Simulaattoreita oli myös käytössä! Näillä pyrittiin jäljittelemään ampumista hävittäjäkoneesta ja moottorina oli pieni potkurimoottori konekiväärin edessä.

Huoltojoukkojen vähyden takia kursien oppilaat joutuivat itsekin panostamaan konekiväärien vöitä ja huoltamaan lentokoneita lentojen välissä. Tuli siinä ainakin hyvin opittua rakenteet ja tekniikka. Tästä oli myös käytännössä hyötyä, kun erään oppilaan harjoituskoneessa lakkasi ohjaussauvan toiminta, heilui vaan hervottomana eikä totellut komentoja. Oppilas muisti silloin ohjausvaijerit ja niistä nykimällä sai ohjattua koneen laskuun, tosin hurjan näköiseen. Laskua haukkumaan tullut upseerikin hiljeni, kun kuuli selityksen tapahtumaan! Kentillä harjoiteltiin silmukoiden ja syöksymisten ohella myös ammuntoa ilma- ja maamaaleihin sekä pommituksia. Pommit olivat tosin puusta tehtyjä harjoituspommeja, joissa oli lyijypainot kärjissä pommin lentämiseksi oikealla tavalla. Näitä harjoituspommeja oppilaat kaivoivat sitten lentojen jälkeen ylös maalialueen mullan ja hiekan seasta. Taisi siinä jokunen jäädä löytymättäkin.

Kiitoradat naamioitiin siirrettävillä ladoilla, jolloin ne muuttuivat pelloiksi ilmasta katsottuna! Ongelmiakin kentillä oli välillä aivan riittävästi. Lehmälauma saattoi tulla syömään kentällä olevaa maukasta ruohoa ja lentäjän täytyi etsiä sopiva rako koneen laskemiseksi lehmien keskelle. Tarkkuutta ja taitoa se ainakin

kehitti, mistä oli varmasti myöhemmin hyötyä toimittaessa Laatokan rantatietukoilla olevilta kentiltä. Pelloilla oli oja ja myös lentokenttien ympärillä niiden pitämiseksi kuivina. Lentäjät tulivat välillä huomaamaan myös käytännössä oijen sijainnit, kun koneilla saattoi lasku mennä pitkäksi ja matka loppua ojaan. Yleensä näistä selvittiin ongelmitta, vain koneen korjauksilla.

Tapahtui kuitenkin myös hengen vaatineita onnettomuuksia. Ohjaaja saattoi lentää maalipussia hinaavan koneen vaijeriin, jolloin tapahtui joko pakkolaskuja tai syöksymisiä jäälle tai veteen. Eräässä mereen syöksyssä ohjaaja sotkeentui kalastajan pyydyksiin ja hukkuu. Ihmeteltävän vähän näitä kuolemia kuitenkin tapahtui. Usean kentän ongelmina olivat myös keli-rikot ja meren rannoilla meriveden nousut kiitoteille tai rakenteisiin.

Oppilaille monien kenttien olosuhteet olivat ankeat ja alkeelliset. Ruokailut piti hoitaa ilman suojaa, majoituksissa ei ollut lämmityksiä, pahvitelttoja oli tosin joissakin paikoissa käytössä. Olosuhteita pyrittiin kuitenkin parantamaan majoittamalla kurssilaisia lähellä kenttiä oleviin kouluihin, nuorisoseurojen taloihin tai muihin vastaaviin rakennuksiin. Kaikesta selvittiin ja kurssit saatiin pidettyä.

Kentistä mielenkiintoisia ovat Karvia, Siikakangas ja Lappajärvi. Näistä Karvia oli voimakkaasti ehdolla varsinaiseksi tulevaisuuden kentäksi, mutta sen sijainti Porin lähellä esti alueen enemmän kehittämisen. Kenttä on nykyään lähes täysin metsittynyt. Lappajärvi oli erikoinen valinta, sillä se toimi käytännössä jääkenttänä ja siellä koneet pystyivät siten toimimaan vain osan aikaa vuodesta. Ruoveden Siikakangas oli pitkään esillä jopa päätukikohtaksi ja on Oulun Oritkarin lisäksi ainoa harvilla piirretty lentokenttä. Alue olisi kuitenkin ollut edullinen lentokentän rakentamiseksi paksun sorakerroksen takia. Alueella ei ole nykyään kenttää, vaan se on mittavassa käytössä soran ottamisessa. Siikakangas

oli kuitenkin tästä syystä pitkään USA:n mahdollisen ydinaseen maalina, mikäli se olisi jäänyt Neuvostoliiton haltuun. Näin kylmän sodan aikana tapahtui reaali-ilmassa. Alue toimii nyt varastoalueena, jonne on pystytetty muistomerkki lentokenttäajasta. Alueen laidalle tippui myös laskuun tulossa ollut pommikone, jolloin koneessa olleet menehtyivät.

Ilmavoimien entinen komentaja Heikki Lyytinen paljasti Siikakankaalle muistomerkkin 23.5.2014. Tilaisuuden jälkeen Hyytiälän Metsäopistolla puhui myös Ruoveden kunnanjohtaja Eeva Kyrönviita. Ruoveden kunnan kehittämisen kannalta olisi ollut hienoa, jos alueelle olisi tullut pysyvästi lentotukikohta. Metsäopistolle majoitettiin kurssien ajan henkilöstöä.

Vaasan osana oli toimia vahvana yhteyskenttänä Ruotsiin. Kentältä suoritettiin myös lapsilentoja lasten viemiseksi turvaan sodan jaloista. Kenttä toimi myös saksalaisten tukikohtana ja Petsamon reitin kenttänä. Kenttien historiassa seuraa sotien jälkeen lähes poikkeuksetta niiden siirtyminen siviili-ilmailun ja varsinkin purjelennon käyttöön.

Vesivehmaan kenttä on tässä kuitenkin poikkeus, sillä sinne on saatu aikaan museo, johon on pelastettu suuri määrä vanhoja historiallisia koneita. Kirja on arvokas teos kenttien historioiden ja myös siinä olevan todella runsaan kuvituksen takia.

Teoksesta selviää hyvin, miten tehokkaasti ja monipuolisesti tulevia lentäjiä ja hävittäjä-ässä on koulutettu karuissa olosuhteissa sekä rauhan että sodan aikana.

Juhani Sillanpää